

ՀԱՌՐԱՔԻՐ

Կ. ՊՕԼՍՈՅ

Գին 20 փարա

Է. ՏԱՐԻ 18 ՇԱՊԱՆ

ՉՈՐԵՒՇԱՐԹԻ 23 ՕԳՈՍՏՈՍ 1876

Ն. Տ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 6 ԹԻԻ 1872

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Մէկ տարիէն աւելի ներքին պատերազմներով, ներքին դժբաղդատի տաղանդով, բարձր յեղափոխութիւններով վերջապէս ահա հասանք այն օրը՝ յորում թէ Սալթան Համիտ կայսեր գահակալութիւնը և թէ եւրոպական տէրութեանց համաձայնութեամբ մը հաշտութեան առաջարկութիւնը ի միապէս լուծեցան։

Մեծ եղաւ արդարեւ երկրին զոհողութիւնը, սակայն եթէ պատերազմը չարունակուի ձմեռն մէջ՝ թէ Սալթանայն առնուած ըլլայ և թէ չըլլայ զոհողութիւններ ալ աւելի պիտի ծանրանայ, և շուտով չը պիտի կրնանք չայելել այն յուսովից արդիւնքը՝ որ երիտասարդ, հաստատամիտ և երկրին շահերը ներքին բարեկարգութեամբ ապահովելու մեծ փափաք ունեցող վեհապետէ մը իբրեւամբ կը յուսանք։

Սոյն պատերազմը աւերմունք է, ով որ ալ ըլլայ յաղթողը, զի թշնամին օտար չէ և վերջապէս հարկատու իշխանութիւն մ'է, կռիւն ասպարէզ եղող դաշտերն հոյ ճարակ եղած գիւղերն օտարինը չեն, Օսմանցիին իրն է թէ և ըլլայ անոր բռնակցալը առանձնանորհեալ, ատենք որչափ երջանիկ ըլլան ինչպէս նաեւ մեք՝ Օսմանեան կառավարութեան փառքը կաւեցնեն և գոգոհութիւնները դադարած կըլլան, իսկ ընդհակառակն որչափ թշուառ՝ այնքան գոգոհութիւնները պիտի աւելնան։

Թայմի իր մէկ նշանաւոր յօդուածին մէջ կըսէ՝ հաշտու-

թեան համար ներկայ պատահութիւնը խիստ նպաստաւոր է, երկու կողմն ալ յաղթուած կամ յաղթած ըլլալու վեհակին մէջ չէ, երկու կողմն ալ հասկցաւ թէ ինչ է պատերազմը, թէ եւ կըսեն թէ՛ կըսէ՛ կ. Պօլսոյ մէջ խաղաղութեան և զինադադարի խօսք չը կրնար ըլլալ մինչեւ որ Սալթանայն չառնուի, ատենք սրճանոցներու խօսքեր են, սակայն չենք կրնալ արանի բան մը վերադրել Բ. Դան և Ըսել թէ Բ. Դանը կուզէ զինադադարը Սալթանայէն ետէ։

Եթէ կըսէ այս պատահութիւնը ձեռքէ հանուի՝ կրնայ ատոր հետեւի ափէ աւելի մեծ օտար պատերազմ մը, Օսմանեան բոլոր պահետի զօրքը սահմանադրուին է և եթէ ատենց թուոյն վրայ յաւերում չըլլայ՝ պատճառ մը չունինք մեծ յաղթութեանց յուսելու, մինչդեռ ընդհանրապէս Սերվիայիք հեղհեղեղ շտանալու վրայ են, Բուխարյա զօրականներ՝ որք Սերվիայ ծառայու թեանք մեան՝ ըրին ինչ որ Սերվիայ բանակը կուզէր ընել, ժեներալ Հերլաժովի և Չէրնայէֆ միացած են, որու իրական նշանակութիւնը յայտնի է ամենուն։ Հիմա ժամանակն է, երկու կողմն ալ նպատաւոր պայպաններ կրնայ առաջարկուիլ սակայն ամենէն առաջ զինադադարն ընդունուելու է։

Պերկրատի մէջ Սերվիայիք իրենց ընդունած լուրերէն դժգոհուլ տալաին գէմ են հաշտութեան և առջի բերան սյդլուրը գողտնի պահուելու է, այնպէս որ Եւրոպայէն հոն դադար լիկ լիկ են նախ կը քննուին և եթէ վնասակար դատուին չաղ կը դրուին, ատենց իրենց տէրերուն արուելու, սակայն վեր-

ջապէս իմացուեր է թէ բրէնն ու պաշտօնէութիւնը հաշտութիւն առաջարկեր են տէրութեանց և թէ անոր թիւնք ընդունելու են միջամտել։

Սակայն մադ. յոնոն մադ. կոթիւն ցաւելով պէտք է կարգալ ու բաղդ առել սոյն տողերն այն տողերուն հետ, որ Սիլան իւրանք կը գրէր իր պատերազմի յայտարարութեան մէջ։

Սա առանց պատճառ մը ունենալու պատերազմ հրատարակեց, որով որպէս թէ զինեալ զինուոր լիկ մը վերջ ահա սար Պոնիւի և Հերսէլի արդարաւորութեան, ատկայն ոչ միայն չը կրցաւ ընել զայդ, ոչ միայն չը կրցաւ իր յարձակողական գիւրքը շարունակել, այլ պարտաւորեալ վերջապէս հաշիւ հալ իր երկիւր և իր բերդերը պաշտպանել Զաչտրն ալ վրայ տալով, ինչ խելի ծառայեց ուրեմն՝ որ այսքան վնաս նոյն ինքն իրեն հաջեցնէն զատ մեր երկրին ալ այնքան զոհողութեանցը պատճառ եղաւ։

Սոյն մտածանց առջի ուրիշ մտածում մ'ալ յառաջ կուղայ և պահ մը ներկայ հաշտարար ջանից յաջող ելքը կը կասկածեցնէ։

Այլադէ գիտէ թէ՛ Բուխարյա թէ՛ զԲամուլ, թէ զԷնքով և թէ զօրապետներով ու զօրականներով սոյն ապստամբութեան օդնեց և հիմա սոյն արդարաւորութիւնը կըսուի զի չատ վնասով, բայց վերջապէս վնասով պիտի դոցուի, այս վնասը եթէ Սերվիայ պիտի ընէ ուղղապէս անտարակոյս Բուխարյա ալ արդարաւորապէս մնալով օրինակի համար եթէ Սերվիայիք առանց բան մը շահելու վնաս մ'ալ չը սեւենեն, անտարակոյս երբ սա սաք օրերը անցնին պիտի ըսեն

թէ՛ մեք տեղերնիս նստած էինք, մեզ Բուխարյա դրդեց ոտք ելնելու, երանք, սակայն բնաւ բան մը չը շահեցնէն զատ՝ որերնիս մայր, որերնիս տղայ և որերնիս փեայ վրայ տուինք, ուսման ո'վ է եղեր մեր թշնամին, անշուշտ Բուխարյա Սերվիայեացիքն այս է եթէ բան մը չը կորսնցնելու ալ ըլլան, սակայն եթէ բերդ մը վրայ տան, եթէ պատերազմական տուգանք վճարեն ու անոր տոկոսին տակ հեծեն՝ ինչ պիտի ըսեն։

Բուխարյա կառավարութիւնը այս տեղուանքը հաշիւ չընող մէկը չէ, հապա ինչ կայ արդէ եօք այս քաղաքականութեան սակը պահուած՝ յորմէ Բուխարյա չահ մը հանէ իրեն և իր Սալթանայն աղղեցութիւնը չը կորսնցնէ, իրաւ է թէ իր բրած վերջին օրնոր թիւններովը Սալթան հաւանումը գրանցեց, բայց երբ արդ ինքք զրօ ըլլայ, այդ չատուկուած համաշուք ստակ մը չարժէր, ուրեմն չըլլայ որ այս առաջարկեալ զինադադարը ժամանակ վատուելու և ձքմեռը վրայ հասցնելու համար եղած ըլլայ, բայց երբ կը տեսնենք թէ Սերվիայ ալ մասնակցած է այս առաջարկութեան՝ կրնա՞նք ըսել թէ՛ Սերվիայի կառավարութիւնը արդարաւորութեան մը ձեռք անցուցած չըլլայ կանխաւ այդ մասին։

Երէկուան հեռագիրը թէ՛ Բուխարյա Պերկրի քօնֆերանսին յայտարարած քաղաքականութեան վրայ հաստատ պիտի մնայ, հաշտութեան հաւանականութիւնները զի մը հեռու կը տանի, և կամ Սերվիայ ալ այդ քաղաքականութեան յաւանք ըլլալը կը յիշեցնէ, որ էր բարեկարգութեանց գործար-

բռնակներն երաշխաւորեալ մեծ տէրութեանց կողմէն :

Վերջին թղթաբերով եկած թայմը քիչ մը լոյս կը տնկէ այս մասին ըսելով՝

« Որ և է խաղաղութիւն չը կրնար մինչև որ Հէրսէք ու Պոսնա՝ սոյն գաւառներն մասնաւորապէս չը խաղաղին . այնպէս որ ինչ շնորհում որ պիտի տրուի սոյն գաւառացի՝ պէտք է տէրութեանց Ուլլաիի երաշխաւորութեանը տակ դրուի » :

Այս մինչև մէկ աստիճան ուրիշ բան ըսել չէ , այլ Պէրլինի քօնֆերանսի արդեանց Անգլիոյ կողմէն ալ ընդունուելը՝ եթէ թայմը կրնայ Անգլիական ազգին կարծիքը համարուի : Ուստի սպասենք տեսնելու ճիշդայն քաղաքագիտական դարձումը քննելով՝ որ տեղի ունեցան թէ՛ Զինվորական պարտութեանց միջոցին և վերանորոգուեցան միշտ ժամանակ չհատկացնելով ասոնց և աւելի կաղնակերպեալ զօրութեամբ նորէն երեւան ելան ի մնաս մեզ :

ՆԵՐՔԻՆ

Երկուշաբթի օր կը կարծուէր թէ քաղաքական խաթմբ պիտի կարգացուէր : չը կարգացուեցաւ , որու պատճառն է սահմանադրական սկզբանց վրայ խօսուելու կամ չը խօսուելու և կամ ինչ կերպով խօսուելուն վրայ եղած մէկ քանի վտրիկ դժուարութիւններն : Այս ալ յուսալի է թէ քիչ օրէն կը լուծուի և երկիրը իր կառավարական հիմնագիծը իր տնայ առջև կունենայ :

Մեծ Եպարդոսին անձնական տկարութիւնը թէև թեթեւեմ է , բայց բժշկաց խորհրդին վերայ քանի մ'օր դուրս չը պիտի կրնայ ելնել :

Երկուշաբթի օր մայրաքաղաքի բոլոր դեսպաններն Արտաքին գործոց պաշտօնէին ապարանքն երթալով՝ Բ. Դրան հաշտութիւն մը ընդունելը առաջարկեցին :

Առևտրական գործոց նախարար Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշային Մէճիտիէ և Օսմանիէ առանակուռ նշաններ շնորհուեցաւ :

Երկուշաբթի օրուան հանդիսին հսկատակ ազգաց կողմէն

խօսուելիք ատենաբանութիւնը Յունաց Պատրիարքը խօսեցաւ Յունարէն լեզուով և Լօղօֆէթ պէյ Տաճկերէնի թարգմանեց :

Եթէ մեք ըլլայինք Տաճկերէն կը խօսէինք , բայց Յունաց ազգը միշտ իր լեզուն նախապատիւ կը բռնէ :

Պէլճիքայի դեսպանը շարքի Բ. Դրան երթալով Օգոստ. կայսեր դահալալութեան իւր կառավարութեան կողմէն ընդունումը ըլլալը իմացուցեր է :

Երկուշաբթի օր քանի մը հարիւր կամուոր ձիաւորներ Սիրքէճիէն երկաթուղիով կայսերական բանակը դաշին :

Կրէտէի Գիստոնեայ երեւելիներէն մին կրես Էյինքը դըրդումը ըլլալու ամբաստանութեամբ Պօլիս բերուելով՝ ոտիկանութեան բանալը դրուեցաւ :

Պուլաւիոյ ապստամբութեան իբրև գլուխ բանտարկեալ 30 Պուլաւներէն 49 անպարտ արձակուեցան , 9 դատաստանին նայուելու պայմանաւ տեղերին դրուեցաւ , իսկ մնացեալ երկուքին հարցաքննութիւնը առկալին կը շարունակուի :

Սիւրիհիսարէն մեզ ուղղեալ նամակի մը մէջ հետեւեալ ցաւալի դէպքը կը կարդանք :

Ներկայ ամսոյս 17ին Պօրոսնիէն Մհմ. Գլիգոր անձին տունը դիպուածով բռնկելով , որչափ որ հովը այնչափ սառալիկ չէր , սակայն տուններու խտութեանէն և ջրոյ և հրէջ գործիքներու պակսութենէն հարգեհն հետցնեալ ծաւալելով , ամբողջ Հայոց թաղը 800 տուն , նոյնպէս երկուս վարժարանները և հոյակապ եկեղեցին 56 ժամու մէջ ամեն ինչ հրոյ ճարակ կըլլան : Եկեղեցւոյ անօթներէն շատերը և մասնաւորաց տուններէ կահ կարասեաց շատերը աւարառութեանց կը զոհուին : Վերջապէս եղած կորուստը 3 հարիւր հազար լիւրայէն աւելի հաշիւ կըլլայ , հաղիւ 50ի մը չափ Հայոց տուն այդ աւերութենէն ազատ մնալով :

Սիւրիհիսար՝ որ փոքր Արիոյ մէջ Գաղատիայէն դէպի արևմուտք իբր 24 ժամ հեռի քաղաք մ'է , թէև 2 տարիէ ի վեր սովէն և ձմեռուան ստտուութիւնէն կարի մնասում էր ,

բայց այժու հանդերձ Հայք դարձեալ հարուստ և բարեկեցիկ վիճակ մ'ունէին , մինչ այսօր ամէն ինչ կորսնցնելով՝ սկսեան են այսր և անդր ցրուիլ :

Ահաւասիկ 300 տարիներէ ի վեր հարուստ Հայ քաղաք մ'ալ խաղաղ կը ծնուի :

Վիեննայէն սեպտ. 4 կը հեռագրեն թէ՛ Օսմանեան բանակին յաջողութիւններն խաղաղութեան փորձերը կաւելցնեն , այս լուրերը իրենց ազդեցութիւնն ունեցան պօրսայի վրայ , որնոր այսօր շատ ոգևորեալ է լաւ գինեւում :

Ավստրիոյ կէս պաշտօնական թերթերն կը մտածեն թէ Սերվիա՝ ընդունելի պայմաններով խաղաղութիւն մը յառաջ բերելու տեսութեամբ զինադադար մը ընել փութալուն մէջ՝ իր դժբաղդ վիճակէն զգածեալ կերեւայ և կողէ անյարմար դժբաղդութիւն մը հեռացնել :

Սերտարը Էրրէմ կը հեռագրէ թէ Ալեքսինացի և Տէրիկաւի մէջ տեղերը Օսմ. զօրաց և Սերվիացւոյ մէջ կուրմը պատահեցաւ , երբ Սերվիացիք Ալեքսինացէն՝ Տէրիկաւ կը դառնային . երկու Սերվիացւոյ զօրապետներ մեռան 100ի չափ ալ Սերվիայի զինուոր . Օսմ. զօրաց կորուստը բազմաաւար քիչէ : Իսկ մը պաշար Օսմանցւոյ ձեռքն անցաւ :

Կ. Պօլսոյ դեսպաններն իրենց կառավարութեանց հարցուցած ըլլալով թէ ինչ ձեւի տակ ներկայացնեն հաշտութեան և զինադադարի առաջարկութիւնը Բ. Դրան , պատասխան ընդունելու են անմնքն ալ անմիջապէս թէ՛ ծանուցադրի ձեւով , ուստի ամենէն ամենէն առաջ Անգլիոյ դեսպանն է հաղորդեր իւր ծանուցադրիլ արտաքին գործոց պաշտօնէին . անկէ յետոյ Գաղիոյ , Գերմանիոյ և Ավստրիոյ դեսպաններն ու Բուլղոյ գործակաւաւքը դեսպանը բացակայ դըռնուելով :

Բ. Դրանը հաւանականաբար հաճութեամբ պիտի ընդունի այս ծանուցադրութիւնը և խաղաղութեան վերահաստատութեանը բանակցութեանը մտնելու անց զինուորական դրոժուութիւններն դադարեցնելու :

Վաղուան համար որոշուած ըլլալով ուր ընդ մէջ ամսն հանդէսը կատարել երէկ հրաւարիները և տոմսակները ցըրուեցան :

Երէկ Արտաքին գործոց պաշտօնեայն կայսերական Պալատն երթալով՝ հաշտութեան պայմաններուն վրայ մէկ ժամէն աւելի Օգոստ. կայսեր հետ խորհրդակցեցաւ :

— Լալէլի մզկիթին իմամ Եուսուֆ Էֆէնտի Օգոստ. կայսեր իմամ անուանեցաւ :

Երէկ 200ի չափ ձիաւոր կամուորներ բումէլի երկաթուղիով բանակը դրուեցան :

Վաղուան հանդիսին հրաւիրելոց ցանկը հրատարակուած տեսնելու պատճառով Պատիւէթին մէջ , ուր Յունաց Գարուքեահեափին նշանակուած է , բայց մեր Գարուքեահեափին նշանակուած չէ , Կերեի անոր աւելի բարձր աստիճան մը ունենալէն է այս , և սակայն մերն ինչո՞ւ անոր հաւասար բարձրութիւն չէ հասուցուցուեր :

Այս կէտը ազգին պատուին վերաբերելուն և ասով Յունաց ազգին նախապատուութեան գաղափար մը յառաջ դալիքը աներկբայ ըլլալով՝ Ս. Պատրիարք հօր ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք :

Շարժում մէջ հրատարակուած Տաճկական թերթերն ըսկսան անանկ յօդուածներ գրել՝ որ ամեն Մահմետական կրնայ խաբուիլ եթէ եւրոպական ուրիշ թերթեր կարգացած չէ : Ասոնք սկսան հրատարակել թէ Անգլիա Հնդկաստանի մահմետականաց արած ատեն դաշինք կապած ըլլալով Օսմանեան կայսրութիւնը իբրեւ ներկայացուցիչ Մահմետականութեան պաշտպանել՝ հիմայ ինչ որ ըլլայ քաղաքականութիւնը Անգլիա անպատճառ պարտական է Օսմ. կայսրութիւնը պաշտպանել և եթէ չը պաշտպանէ՝ Հնդկաստանի Մահմետականաց կառավարուիլը դժուար կըլլայ և կամ արատաւութիւն մը կը ծագի հոն :

Ժողովուրդը մը սկսալ ու թիւր գաղափարներով պաշտօնէն աւելի մնաստակար բան չը կայ տշխարհիւ մէջ , զի ժողովուրդը մը որչափ ալ ճշմտայ ըլլայ և որչափ ալ ըստ օրինի ձայն չունենայ՝ դարձեալ այնպիսի ահաւոր մար-

մին մ'է որ անկարելի է այդ զօրութեան զիմադրել, բայց այսմ երբ ժողովուրդ մը խառնուած է իր մարդոցմէ և իր դուրսեան ազգութիւնները չը գիտենք՝ այնպիսի սխալներ կը գործէ՝ որու գարման տանիլ անկարելի կըլլայ:

Օսմանեան ազգը լաւ հաւատացած է այնոր՝ որ Եւրոպական պաշտպան կամ դաշնակից մը ունենալու է քանի որ ուխտեալ լինելով թշնամի մը ունի իր քովը: Օսմանեան ազգը կառավարողներն այս գիտնալուն հետ մէկտեղ գիտեն նաեւ թէ Եւրոպական տէրութեանց կամ տէրութեան մը պաշտպանութիւնը վայելելու համար՝ հարկ է քաղաքակրթութեան ճամբան ձեռք առնել առ ոսն կոխելով միեւնոյնութիւնն ու նախապաշարութիւնը, սակայն այս առ ոսն կոխելը չը կարենալով բնել միշտ քաղաքակրթութիւն խոստացան: Այս խոստումներն այնքան կրկնուեցան որ ալ ևս սկսան Եւրոպայի քրտնել թէ կը խոստանայ, բայց չը կատարէր, ուստի մեք գործադրեցին ի միասին, սակայն եթէ Օսմանի ազգը ժամանակին գիտնալ թէ Եւրոպացիք խոստումնայ կրկնութեանց այս հետեւութիւնը պիտի զաշէր, այդ խոստումները չէին կրկնել, այլ կը կատարէին: Սակայն հիմա վերջապէս քիչ շատ հասարակաց համադրում գոյանալ սկսած է թէ՛ այլ ևս փոխանակ խոստանալու գործադրելու որովհետեւ սկսան հաւատալ առանց քաղաքակրթութեան գործնական ճամբան բռնելու Եւրոպական տէրութեան մը պաշտպանութիւնը կամ դաշնակցութիւնը վայելելու ժամն անցած է, և այս հաւատքն այն ատեն գոյանալ սկսաւ երբ Բալթիկ սպասուածէն աւելի Անգլիոյ խորհրդարանին և Վաշինգթոնի Օսմանցոյ դէմ խօսուեցաւ այնպէս որ հաշիւ Պ. Տիլքոյէի կրցաւ իր պաշտպանողական գիրք յառաջ վարել և ինքզինքը Լօրտերու խորհրդարանը նետելով աղատեցաւ:

Արդ ահա այս հաւատքը գոյանալու մ'ընդին երբ Տաճկի թերթերն իրենց հասարակութիւնը այնպէս կը խաբեն ըսելով թէ՛ Անգլիա զՏաճկաստան ըստ ամենայնի պաշտպանելու պարտական է ու չը պաշտպանել իր ձեռքը չէ, եթէ մեք ըլլայինք Տաճկի՝ կարելի էր որ մեր մտնումներն ինքնաւորապէս չափաւոր մէջ հաշիւ չափ չէլէինք ու քաղաքակրթութեան ճամբան բռնէինք, քանի որ այդ ճամբան բռնելու հարկ չը կոյ եղեր և Անգլիա ուղի չուղէ մեզ պիտի պաշտպանէ եզեր իր դաշնակց, զէնքովը և հաշիւովը:

Ահա թայմի իր օգոստ. 28ի թուոյն հետեւեալ խմբագրական յայտարարութիւնը կընէ կարծեմ մեր այս յարկման Տաճկական թերթերուն ընդդէմ խորհրդածութիւնը կանխաւ մարդ աշխատելով:

Ըսուեցաւ թէ Օսմանեան պաշտօնատարք Անգլիական

ցոյցներէն հոգ չեն ընել, որովհետեւ կը մտածեն թէ Անգլիա անպատճառ պարտական է Տաճկաստան պաշտպանել, որչափ ալ աւերիչ կերպիւ գեշ կառավարութիւն ըլլայ այն: Հետեւաբար կառարկեն թէ կառավարութիւնը անողորմաբար պատահաւորաբար է Պաշտպանական սպանանց:

Սակայն դժուար է հաւատալ թէ այնպիսի անհիմն դադար մը կարենայ Տաճկաստանը կառավարող մարդիկ մը լորենցնել:

Ասանք եթէ կը կարծեն թէ Պաշտպան մէջ դարձուած անգլիա թիւններ կրնան հոս (Անգլիա) թողութիւն գտնել՝ այս երկրին վրայ տեղեկութիւն չունին ըսել է:

Ինչպէս ուրիշ պետութեանց նոյնպէս և Թուրքիոյ մէջ Անգլիա չափ ունի: Անգլիա կը փափաքի որ Թուրքիա զօրաւոր ըլլայ, սակայն Թուրքիա չը կըրնա զօրաւոր ըլլալ մինչեւ որ լաւ չը կառավարուի: և Տաճկաստան երբեք լաւ չը պիտի կրնայ կառավարուած ըլլալ մինչեւ որ ներկայ դրութեան շատ մը մասերը հիմնապէս չը փոխուի, Տաճկական գեշ կառավարութիւն սկսալով ըսել է՝ որ կը բերէ արատաւ բութիւն և արտաքին պատերազմ, սա առող բոլոր Եւրոպիոյ սպառնալիք մ'է:

Այս երկիրը (Անգլիա) պատրաստ պիտի ըլլայ միանալ ուրիշ կառավարութեանց հետ գտնելու այնպիսի բարեկարգութիւններ՝ որք կաշնան երկրին Գլխաւորեայ մասը պաշտպանել՝ առանց Բ. Դրան յարմարիչ նկատողութեան առնելու:

Ահա Անգլիական ազգը թայմի մէջ և ահա միևնոյն ազգը Տաճկական մամլոյն մէջ, որու հաւատ ընծայելու է ուրեմն, անոր թէ ասոնց: Որ և է խոհական մարդ չը կրնար Տաճկական մամլոյն հաւատ ընծայելով հանդարտ նստիլ անգործութեան մէջ, այլ պէտք է բարեկարգութեան ետեւ ըլլալ հաւատարմով դաշնակցութեանց դաշնակցութիւնը քաղաքակրթութիւնն է և թէ ասոնց անոր ամեն դաշնակցութիւն անկողն է թէի ըլլայ ալ Անգլիոյ այդպիսի մէկ դաշնակցութիւնը որ չըլլայ ալ, ուստի յուսով և խիստ ջառագի է արդարեւ տեսնել որ Տաճկական մամլոյն անկողնութեամբ և արիւթեամբ

Օսմանեան ազգին սուղեւ չը գնել իր յառն ու գեղը և միշտ շարունակ դէպ ի կուրութեան կառաջնորդէ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՀՐԱՒԷՐ

ՍՈՒ ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈՒՍՆՍ

Ազգ. ժողովը նիստ ունի յառաջիկայ ուրբաթ օգոստ. 27 ի Ղալաթիա:

Ստեանք պիտի բացուի ճիշդ ժամը 6ին և դոյուի 10ին: Հրախրեալ են Երեւանի և Եփէնաթիւնի իրենց ազգասիրական պարտականութիւնը կատարելու փութալ:

1876 Օգոստ. 23 (ԿԻՎ)

ՕՐԱԿՍՐԳ

1. Պատասխանի խառն ժողովը վարչութեան, փափաղեան էփէնաթիւն հարցման նկատմամբ:

2. Վիճարանութիւն Համաբակալութեան գիւնը տեղեկագրոյն Գաղ. ժողովոյ Ազգ. արոյ նկատմամբ ըբաժ առաջարկութեան վրայ:

3. Վերաքննութիւն Սահմանադրութեան. - Վիճարանութիւն Բ. յօդուածոյ վրայ, որ է թաղային մատակարարութիւն:

Ատենադպիր

Գ. Յ. ՄԵԼԻՔԻԱՆ

Ազգամարայ Ամեն. կաթողիկոսին կայսերական հրովարտալը անցեալ շաբթու Բ. Գլխաւորեայ Ազգ. Պատրիարքարան եկաւ:

Հետեւեալ յաւալի դէպքը Հայրենիքի մէջ կարդալով կը պարտաւորենք դարձեալ ըսել թէ այս խաչատուր կաթողիկոսին խնդիրը այն ինչ պիտի լըմընայ նոր ինորոյ մէկ մէկ խնդիր կը ծագի, բակայն այս անդամինք իր թշնամեաց կողմէն շինուած մասնութիւն մը ըլլալուն տալալոյս չը կայ:

Ազգամարայ կաթողիկոս Ամեն. խաչատուր Սրբաշնի տաթօրինակ արկած մը պատահած է վերջին օրերու:

Գանի մը օր առաջ Բ. Գլխաւորեայ երկու գիւր եկաւ Ազգ. Պատրիարքարան, որոյ մին խաչատուր կաթողիկոսի ատորաբութիւնը (կեղծեայ) կը կրէ: Խոկ միւսն անստորագիր է:

Սոյն գրով խաչատուր կա-

թողիկոս Ազգամարայ աթոռոյն կաթողիկոսական տեղապահ Գեր. Յակոբ եպիսկոպոսին առ որ ուղղեալ է գիրք, հրահանգ և պատուէր կուտայ, որպէս զի կառավարութեան ներկայ տաքնապալից վիճակէն օգուտ քաղելով, Ազգամարայ վիճակին բոլոր ազգայինները յապատակութիւն գրգռէ ընդդէմ Օսմանեան տէրութեան. և կը յաւելու թէ խաչատուր կաթողիկոս Ռուսաց վիճակ դեպալնին հետ խորհրդակցելով, Հայոց ազգին օգտին համար այս վերկութեան միջոցը մտածել են:

Սահմանիկ այս է սոյն գրոյն գլխաւոր խնստան ու պարունակութիւնը:

Խոկ անստորագիր նամակը կը ծանուցանէ թէ խաչատուր կաթողիկոսի կողմէն զրկուած սոյն գիրք Պոնտոս ձեռք ձգած են, ուստի և տէրութեան ծառայութիւն մը մատուցանելու համար կառավարութեան կը յանձնեն այժմ: Այս երկու գիրք, եթէ չեմք սխալիր, արդարութեան ատենին նախարարութեան խորհրդական վսեմ վահան էփէնաթիւն խրկուել և անկէ ալ Պատրիարքարան հաղորդուել են:

Խաչատուր կաթողիկոս այս զարմանահրաշ գրութիւնները կարդալով, բողոք բարձր է ուրբաթ օր խառն ժողովոյ և պահանջել է որ օրինաւոր քննութիւն բացուելով սոյն ստա. յօդ գրոյն հեղինակը գտնուի և կառավարութեան յանձնուի ջեմք գիտել թէ խառն ժողովը սոյն բողոքին կարեւորութիւն պիտո տա՞յ թէ ոչ. բայց սա գիտեմք որ այնպիսի չարահնար գրութիւնը Հայոց ազգին դաւաւոր հաւատարմութեան երբեք չեն կրնար վնասել, ինչպէս կը կարծեն ոմանք, զի կառավարութիւնը խիստ լաւ կը ճանչէ Հայոց ազգը և նորա դաւաւոր հաւատարմութիւնը:

Մենք այնպիսի խորհուրդները կայսրանեմք, մանաւանդ թէ բաշարձակապէս սուտ է, կըռեմք, քանի որ նոյն նամակը գտնող անձը յայտնի հաւաքածակ գտնի Բ. Գլխաւորեայ յայտնելու և մինչև իսկ իր տուրադրութիւնը յայտնի դնելու քաջութիւնը չէ ունեցած: Հետեւաբար այնպիսի խառնութիւն մը անբարոյականութեան դառն պտուղ մը համարուելէ անդին չկրնար անցնիլ:

Հ. ՄԵԼԻՔԻԱՆ

Ա.Զ.Գ

ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺ. ԵՐԿՍԵՐ

Ի ԿԵՏԻԿ-ԲԱՇԱ

ժամանակէ մի վեր թաղիս մէջ օրինաւոր երկսեռ վարժա-
անի մը կարեւորութիւնը խիստ
զգալի բլլալուն, թէպէտ շա-
տերը փախաքեր են այսպիսի
ազդօգուտ հաստատութեան մը
ձեռնարկել, սակայն ծախուց
անբաւականութեան համար չեն
յաջողեր իրենց նպատակին հաս-
նիլ:

Գրեթէ երկու տարի է որ
ամեն զոհողութիւն յանձն ա-
ռած, Համամ փողոց 17 թիւ
քարուկի տունը վարձած եմքի
իրեւ մասնաւոր վարժարան կը
շարունակեմք մինչև հիմա, ու-
սանողաց իրենց հասակին համե-
մատ նախնական դիտելիքներ
աւանդելով միայն:

Սակայն հաստատութեանս
այս նոր շրջանին ուղելով վար-
ժարանիս ուղղութիւն մը տայ
և բարձրագոյն ուսումներ ալ
մտցունել, ինչպէս փիլիսոփայու-
թեան, մաթեմատիքայի ամեն
ճիւղերուն, և Հայերէն, Տաճ-
կերէն, Գաղիերէն լեզուաց վրայ
Անգլիերէն և դաշնակ աւել-
ցնել, որոց դասատուներն ար-
դէն պատրաստած եմք, ուստի
հարկ համարեցինք ներկայ աղ-
դարարութեամբ հրաւիրել բո-
լոր ազգասէր թաղեցիքը, որ-
պէս զի փխտանակ իրենց անմեղ
զաւակունքը վարժարանիս կից
Բողոքականաց դպրոց անուան-
եալ ժողովարանը զրկելու, հայ-
կական հարազատ կրօնի, պատ-
մութեան ու լեզուի անխմբ հա-
յը շամբող վարժարանս զրկել
բարեհաճին, և քաջաբերն ըզ-
մեղ մեր տաժանի ձեռնարկու-
թեան մէջ:

Անտարակոյս եմք որ ազգիս
Ս. կրօնին և իրենց զուկաց բա-
րոյական և ընտանեկան դաս-
տիաշակութեանը նախանձա-
խնդիր թաղեցիք անլսելի չը
պիտի ընեն մեր սոյն հրաւերը:

Մենք կանխաւ ամեն միջոց
ի դորժ դեպք եմք զաւկաց ծը-
նողքը դո՛հ ընելու, և ուսում
ներն աւելցնելու ատեն թոշակ-
ներն ընդհակառակն չափաւո-
րած եմք, որպէս զի այս մասին
ալ դժուարութեան զերծ ըլլան
ծնողք:

Գպրոցիս անօրէնութիւնը
և բարձրագոյն կարգի ուսումն-
ողաց փիլիսոփայութեան դասը
յանձնած եմք Մեծ Թորոս է-

ֆէնտի Նաղաշեանի, որ աղդէն
ծանօթ է ազգիս իւր հմուտ-
թեամբ ու բաշխակալաշխու-
նաւոր աշխատութեամբ:

Վարժարանիս ուսմանց յայ-
տադիրն աղդէն զատառախաւ-
ներու վրայ պատրաստուած ըլլա-
լով, կրնանծնողք կամ ուսանողք
վարժարանէս պէտք եղած տեղե-
կութիւնքն առնուլ:

Հիմնադիր տեսուչ
Թաղւոր ֆախաղեան
18 օգոստոս . 1876:
Կետիկ բաշա

ՏՕԲԹԷՍՈՒ ՃԷԼԱՆ

Մասնաւոր դարձանիշ Սքե-
սիայիս թ Գաղիական ակադի և
նոյն կամ որ և է պատճառաւ
ժողովմ առած ամբողջ ծրնըն-
դական դործարաններու վերա-
բերեալ հիւանդութեանց:

Ինչպէս ծանուցինք, Տօք-
թէօն ճէշային թէ իւր աշակեր-
տութեան ժամանակ և թէ վը-
կայեալ բժիշկ անուանուէն
վերջը մասնաւոր ուսումն ըլլած
ըլլալը թէ Գաղիական և թէ
ուրիշ որ և է տեսակ ծննդա-
կան դործարաններու վերա-
բերեալ հիւանդութեանց ճիւ-
ղերուն մէջ, և որուն այս մա-
սին ունեցած ճարտարութիւնը
շատերուն ծանօթ ըլլալն զիս-
նալով, կը ծանուցանենք Ար-
դոյ Հատարակութեան, որ ա-
մեն կիբակի, երեքշաբթի,
հինգշաբթի և շաբաթ օրերն
ժամը 6էն մինչև 10ը հիւանդ-
ներ պիտի ընդունի իւր բժնա-
կարանը որ է Բերայ Թարլա-
պաշի ճատտէսի թիւ 177 և ա-
մեն երկուշաբթի, չորեքշաբ-
թի և ուրբաթ օրերը ժամը 6էն
մինչև 9ը Պահէշաշու Համի-
տիյէ Թիւղլէին դէմի կարդը
իւրի դարուլու Սինապեան Վի-
ջէն էֆենտիի դեղարանը թիւ 32:

ՅԻՍՈՒՍԻ

ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՐԱԹ

Խաչի ճառ

և

Կորուսելոց Յիմարութիւն

Կֆէգէյ

Խորմեան Հայրիկ

Ս. Ղ. վէ Եաղմանեան քի-
թապիտանէսինաէ Եֆենտիսէ
Չիլիկիլըքը ճատտէսինաէ ճիւղ-

մէրօլու թիւ քեանտա, 1 Ֆրանդ-
ֆիյ իլէ սաթմադատաբը:

Մահմուտ բաշա պաշնուտ
Պէշէի սօգաղնուտ գըյմաճը-
լար դարչնուտ 8 նումէրօլու
ֆօթօկուաֆիսանէտէ, ալթը ա-
սէտ բէսմ բէք ալէա վէ կայէթ
տըգդաթլը սուրէթսէ օլարադ-
13 զուրուշա թանգիմ օլունուր:

ՍԱՆԴՈՒՅՏ

ԴՇԻՍՈՅԻ ԵՒ ԿՈՒՍԻ ՀՕՐ
ՍԱՆԱՏՐԿՈՅ

Հայոց Թաղաւորի Արշակունոյ
վախճանն

Կ-Տ

ՁԻՆԻ ԲՍԱՆ ՍՄԱՅ

Գրեաց

ԾԷԻՆԻ ԳԷԷԷԷ ՊԷՆԷՆԷ

Աշխարհաբաւ ուսմաւոր
գրուած չորս վարագոյրի բա-
ժանեալ:

Այլ վաճառի Կ. Պօլիս Ս. Ղ.
և Եաղմանեան դրատունը. Եէ-
նի ճամի փողոց, թիւ 8. գին
75 սանթիմ:

Ս.յս առթիւ կը ծանուց-
ուի նաև թէ հեղինակիս, սան-
դուլատ դժխոյի եւ պատարա-
նի անուն տեսարկին գինը 1
ֆրանքի ելած է:

ՀԱՄԱՌՈՏ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ի Պէտա Դպրոցաց

ՄԷԷԷԷ

Մ. Յ. Չօլաքեան

Իրինճի տէֆտ թապ օլունմաշ
տուր

Սաթլըր Սուրման համամ
14 նումէրօլու Զարդարեան ֆապ-
րիգատչուտա վէ հէր Էրմէնի
քիթապճըլարտա:

Ֆիյ 5 ղը

ՄԱՆԿՏԻՐ

Հեղինակ

ՇԱՆՅԱԼՕՐԻ

Ընտիր և գողարիկ երկա-
տիրութիւն մի է այս մանկանց
գառախարակութեան վրայ: Հե-
ղինակը կը նկարագրէ մանկանց
այլ և այլ հասակի պահանջում-
ները, խաղերը, հոգեբանական
հանգամանքն, անկէջ խիստ ու-

չիմ դասեր, նաւոր դիտողու-
թիւններ կը հանէ համառօտ,
պարզ այլ խնաստալից ոճով, և
կը հրաւիրէ ծնողքը որ հին
ճանքան թողուն ու աւելի բա-
նաւոր եւ օգտաւէտ ընթացք
մը բռնեն իրենց մանկանց կըր-
թութեան համար:

Գինն է 2 ֆրանդ

Կը ծախուի Եֆենտի փո-
ղոց Չիլիկիլըքը ճատտէսի թիւ
8 Ս. Ղ. և Եաղմանեան գը-
րատունը:

ՎԻՄԱԳՐԱՏՈՒՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ

Րիգա-Վաշա Խաճիքի 1

Վիմագրատունս պատրաստ է
ամեն տեսակ այցառումս, հասցէ
և վաճառականականու հաշուա-
կան խորագրեր խիստ յարգա-
րուն ընտիր և փայլուն ձևով
չինելու դիւրադին եղանակաւ:

Վիմագրատունս կը խոստա-
նայ իրենդիմադ յաճախորդները
կարելի եղածին չափ գոհ ընել.
և արդէն վիմագրատան անօրէ-
նը ճանչցողները, բաւական է որ
արուեստական ճաշակի տէր ըլ-
լան կը վկայեն թէ աղին ու
գեղեցիկը կատարելապէս կըր-
նան դոնել:

Ուզողը ազատ է անձամբ վի-
մագրատունս գլմել և ինքնին
ստուգել ու համալուելու այս
ամէնուն ճշմարտութեանը:

Ա.Զ.Գ

Հայ երիտաւարդ մը պատ-
բարտ է Պօլոյ Աղլային դըպ-
րոցներու մէջ կաւալարչու-
թեան պաշտօն վարել և Գե-
ղարութիւն դատ տալ, ուղղ-
ղը պէտք է դիմէ Թալուք Բա-
ղար Եֆէր Բաղար Խաչի տակ
Իրիկճի Միհրան աղային խա-
նութը:

ՏԷՐ ԵՒ ՊԱՏԱՍԻԱՆԱՏՈՒ

ՕԳՍԷՆ ԽՈՃԱՍԱՐԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Օ. ԽՈՃԱՍԱՐԵԱՆ

ԵՈՒՍՈՒՓԵԱՆ ԽԱՆ ՎԵՐԻ ՅԱՐԻ
ԹԻՒ 7